

SHAHNISABZ SHAHRINING ZAMONAVIY ARHITEKTURA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI

Norova Malika Saidovna

Shaxrisabz Davlat pedagogika instituti

norovamalika50@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada Shaxrisabz shahrining zamonaviy arxitektura muhitini shakllantirish masalalari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tarixiy-me'moriy meros hududlari va zamonaviy qurilish jarayonlari o'rtasidagi fazoviy, funksional hamda estetik uyg'unlik masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Shuningdek, zamonaviy arxitekturada milliy an'analar, shahar vizual qiyofasi, jamoat binolari va turar joy majmualarining me'moriy yechimlari muhokama qilinadi. Tadqiqot Shaxrisabz shahrida zamonaviy arxitektura orqali barqaror, estetik va madaniy jihatdan boy shahar muhitini shakllantirish zarurligini asoslab beradi.

Kalit so'zlar: Shaxrisabz, zamonaviy arxitektura, me'moriy muhit, shahar qiyofasi, jamoat binolari, madaniy meros.

Annotation. This article analyzes the formation of the modern architectural environment of the city of Shaxrisabz. Particular attention is paid to the integration of historical architectural heritage with contemporary urban development and architectural solutions.

Keywords: Shaxrisabz, modern architecture, architectural environment, urban image, cultural heritage.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы формирования современной архитектурной среды города Шахрисабз. Анализируются принципы сочетания историко-архитектурного наследия и современной застройки.

Ключевые слова: Шахрисабз, современная архитектура, архитектурная среда, городской облик, культурное наследие.

Kirish. Shaxrisabz shahri O'zbekistonning eng qadimiy tarixiy markazlaridan biri bo'lib, uning me'moriy muhiti Markaziy Osiyo sivilizatsiyasi rivojida muhim o'rin egallaydi. Buyuk sarkarda va davlat arbobi Amir Temur tavallud topgan ushbu shahar tarixan yirik siyosiy va madaniy markaz sifatida shakllangan. Bugungi kunda Shaxrisabz zamonaviy shaharsozlik jarayonlari ta'sirida yangi me'moriy qiyofaga ega bo'lib bormoqda. Zamonaviy arxitektura shahar muhitining funksional, estetik va ijtimoiy sifatlarini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Ayniqsa, tarixiy shaharlar uchun zamonaviy arxitektura yechimlari ehtiyotkorlik va chuqur ilmiy yondashuvni

talab etadi. Ushbu maqolada Shahrizabz shahrining zamonaviy arxitektura muhitini shakllantirish tamoyillari, me'moriy uslublar va rivojlanish yo'nalishlari tahlil qilinadi.

Shahrizabz shahrining tarixiy-me'moriy konteksti. Shahrizabz shahrining me'moriy rivojlanishi tarixiy yodgorliklar bilan uzviy bog'liq. Ak-Saray majmuasi, Dorut Tilovat va Dorus Saodat ansambllari shahar me'moriy identitetining asosini tashkil etadi. Ushbu yodgorliklar shahar fazoviy tuzilmasida markaziy o'rin egallab, zamonaviy qurilish jarayonlari uchun muhim me'yoriy va estetik mezon vazifasini bajaradi. Zamonaviy arxitektura jarayonida tarixiy muhitga mos masshtab, hajm va nisbatlarni saqlash muhim ahamiyatga ega. Aks holda, yangi qurilishlar tarixiy shahar qiyofasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shahrizabzda zamonaviy binolarni loyihalashda tarixiy-me'moriy kontekst asosiy omil sifatida qaralishi lozim.

Zamonaviy arxitektura va shahar qiyofasi. Zamonaviy arxitektura shahar qiyofasini shakllantiruvchi muhim estetik vositadir. Shahrizabz shahrida so'nggi yillarda barpo etilayotgan jamoat binolari, ma'muriy inshootlar va turar joy majmualari shahar muhitining yangilanishiga xizmat qilmoqda. Ushbu binolarda zamonaviy konstruktiv yechimlar, energiya tejamkor texnologiyalar va funksional rejalashtirish usullari qo'llanilmoqda. Shahrizabzning zamonaviy arxitekturasida soddalik, geometrik aniqlik va ochiq fazolar ustuvor ahamiyat kasb etadi. Binolarning fasad yechimlarida milliy ranglar va an'anaviy bezak motivlarining zamonaviy talqini qo'llanilishi shahar qiyofasining uzviyligini ta'minlaydi.

Jamoat binolari va zamonaviy me'moriy yechimlar. Zamonaviy arxitektura muhitida jamoat binolari alohida o'rin tutadi. Madaniyat saroylari, ma'muriy markazlar, ta'lim muassasalari va savdo majmualari shahar hayotining ijtimoiy faolligini belgilaydi. Shahrizabz shahrida ushbu inshootlarni loyihalashda qulaylik, ochiqlik va estetik ifoda asosiy mezon sifatida qaralmoqda.

1-rasm. Shahrizabz shahridagi zamonaviy jamoat binolari.

Jamoat binolarining me'moriy yechimlarida keng kirish maydonlari, shaffof fasadlar va ochiq jamoat makonlari bilan integratsiya muhim ahamiyatga ega. Bu shahar muhitining demokratik va ochiq xarakterini ta'kidlaydi.

Turar joy arxitekturasi va zamonaviy yashash muhiti. Shahrisabz shahrida zamonaviy turar joy qurilishi shahar rivojlanishining muhim yo‘nalishlaridan biridir. Yangi turar joy massivlari zamonaviy rejalashtirish tamoyillari asosida barpo etilib, qulay yashash sharoitlarini yaratishga qaratilgan. Turar joy binolarida funksional reja, tabiiy yoritish va ventilyatsiya masalalari muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, binolar atrofi obodonlashtirilib, yashil hududlar va bolalar maydonchalari bilan boyitilishi zamonaviy yashash muhitini shakllantiradi.

2-rasm. Shahrisabz shahrida zamonaviy turar joy arxitekturasi.

Zamonaviy arxitektura barqarorlik va texnologiyalar. Zamonaviy arxitektura barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslanishi lozim. Shahrisabz shahrida energiya tejamkor qurilish materiallari, quyosh energiyasidan foydalanish va zamonaviy muhandislik tizimlarini joriy etish imkoniyatlari mavjud. Ushbu texnologiyalar binolarning ekspluatatsiya xarajatlarini kamaytirish bilan birga, ekologik muhitni yaxshilashga xizmat qiladi. Barqaror arxitektura shahar muhitining uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlab, tarixiy shaharlar uchun muhim strategik yo‘nalish hisoblanadi.

Xalqaro tajriba va Shahrisabz uchun me'moriy tavsiyalar. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, tarixiy shaharlar zamonaviy arxitektura orqali o'z funksional imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin. Bunda asosiy e'tibor tarixiy markazni saqlash, yangi qurilishlarni esa shahar chekka hududlarida rivojlantirishga qaratiladi. Shahrisabz uchun quyidagi me'moriy tavsiyalarni ilgari surish mumkin: tarixiy va zamonaviy qurilish hududlarini aniq zonalash; zamonaviy binolarda milliy me'moriy motivlardan ehtiyotkorlik bilan foydalanish; jamoat binolari orqali shahar markazlarining ijtimoiy faolligini oshirish.

Xulosa. Shahrisabz shahrining zamonaviy arxitektura muhitini shakllantirish tarixiy-me'moriy meros va zamonaviy qurilish talablari o'rtasidagi muvozanatga asoslanishi lozim. Zamonaviy jamoat binolari, turar joy majmualari va muhandislik inshootlari shahar qiyofasini yangilab, uning funksional va estetik sifatlarini oshiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Shahrisabz shahrida zamonaviy arxitektura madaniy merosni saqlagan holda barqaror shahar muhitini yaratish imkonini beradi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Qodirov, B.R. (2020). Tarixiy shahar muhitida zamonaviy arxitektura yechimlari. *Arxitektura va qurilish muammolari*, №2, 41–48.
2. Ismoilov, S.K. (2019). O'zbekiston shaharlarida zamonaviy arxitektura va vizual qiyofa. *Shaharsozlik va dizayn*, Toshkent, 65–72.
3. Karimov, M.X. (2021). Tarixiy shaharlar arxitekturasida zamonaviy qurilish tamoyillari. *O'zbekiston arxitekturasida*, №4, 28–35.
4. O'zbekiston Respublikasi Qurilish vazirligi (2020). *Shaharsozlik va arxitektura faoliyati bo'yicha me'yoriy hujjatlar*. Toshkent.
5. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi (2019). *Tarixiy-me'moriy merosni muhofaza qilish konsepsiyasi*. Toshkent.
6. Jo'rayev, U.N. (2022). Zamonaviy arxitekturada barqarorlik va ekologik yondashuvlar. *Ekologiya va barqaror rivojlanish*, №1, 54–60.
7. Shamsiyev, I.A. (2021). Shahar arxitekturasida jamoat binolarining estetik roli. *Me'morchilik va shaharsozlik*, №3, 19–26.